

**ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE**

OSREDNJA ENOTA

Tobačna ulica 5 | 1000 Ljubljana
T 01 230 95 00 | E zrsvn.oe@zrsvn.si | www.zrsvn.si

Številka: 8-IV-408/2-O-19/MJ
Datum: 12. 7. 2019
Zveza: 341-29/2019

Zavod za gozdove Slovenije
Centralna enota
Oddelek za gozdne živali in lovstvo
Večna pot 2
1000 Ljubljana

Zadeva: Pisno stališče o posegu v populacijo rjavega medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in risa (*Lynx lynx*)

Spoštovani!

Z dopisom št. 341-29/2019, z dne 21. 6. 2019, prejeto dne 21. 6. 2019, ste zaprosili naslovni zavod za pisno stališče o posegu v populacijo rjavega medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in risa (*Lynx lynx*). Dopisu je bilo priloženo Strokovno mnenje za odvzem velikih zveri iz narave v obdobju 1. 10. 2019 – 30. 9. 2020, ki ga je pripravil Zavod za gozdove Slovenije.

Zavod za gozdove Slovenije v Strokovnem mnenju podaja dva predloga za odvzem rjavega medveda in volka. Prvi predlog se nanaša na primer, da Zakon o interventnem odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave (v nadaljevanju Interventni zakon; (33)), ki ga je potrdila Vlada RS dne 12. 6. 2019 ne velja, drugi predlog pa se nanaša na primer, da Interventni zakon velja. Interventni zakon je pričel veljati z dnem 29. 6. 2019, zato se v pisnem stališču opredeljujemo do drugega predloga, upoštevamo pa tudi odvzem predviden z Interventnim zakonom, ki prav tako velja do 30. 9. 2020.

Zavod za gozdove v primeru, da velja Interventni zakon, dodatno predlaga odvzem skupno 175 medvedov iz narave z odstrelom. Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se 149 medvedov odstrela v osrednjem življenjskem območju medveda in 17 v robnem območju. Predlaga še dodatni odstrel 2 medvedov v primeru konfliktnosti (ponavljajočih škodnih dogodkov ali drugih večjih konfliktov z ljudmi) v skladu s Protokolom delovanja intervencijske skupine na območjih izven osrednjega in robnega območja prisotnosti medveda. Na tem mestu opozarjamo, da seštevek kvot po življenjskih območjih in dodatnih konfliktnih medvedov ne ustreza skupnemu predlogu odstrela in pozivamo Zavod za gozdove Slovenije, da ponovno preuči razdelilnik.

Odstrel medvedov bi se izvedel v obdobju med 1. 10. 2019 in 30. 4. 2020 v loviščih na delu območja Posavskega LUO, delu območja Novomeškega LUO, delu območja Kočevsko-Belokranjskega LUO, v delu Notranjskega LUO, delu območja Primorskega LUO, delu območja Triglavskega LUO, delu območja Zahodnega visokokraškega LUO in delu območja Zasavskega LUO. Odstrel dveh dodatnih medvedov izven osrednjega in robnega življenjskega območja medveda podrobneje geografsko ni definiran, saj je odvisen od pojavljanja konfliktov z medvedom.

Zavod za gozdove Slovenije v primeru, da velja Interventni zakon predlaga, da se iz narave

odvzame 7 volkov. Odstrel volkov bi se izvedel v celotnem obdobju med 1. 10. 2019 in 30. 9. 2020 ob izpolnjenem pogoju ponavljajoče škode, ki jo povzroči volk. O izpolnjevanju pogojev za odstrel volka in območju odstrela bi odločal Zavod za gozdove Slovenije, pri čemer je na območju ponavljajoče škode znotraj načrtovalskega obdobja odstrel omejen na največ dva volkova. Zavod za gozdove tudi predlaga, da se morebitni odstrel križancev med volkom in domačim psom na podlagi dovoljenja ARSO ne šteje v kvoto 7 volkov.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga odvzem mrtvih osebkov medveda, volka in risa iz narave. Vsak najden mrtev osebek se pošlje na preiskavo Univerzi v Ljubljani, Veterinarski fakulteti in Biotehniški fakulteti, Oddelku za biologijo. Na preiskave naj bi se poslal celoten osebek ali pa le s fakultetama predhodno dogovorjeni vzorci, če le ti ne bi želeli ali potrebovali celega osebk. Tovrstne preiskave potekajo že daljši čas in so namenjene predvsem ugotavljanju vzrokov smrtnosti velikih zveri in raziskavam biologije velikih zveri.

Pisno stališče se podaja na podlagi 81. člena Zakona o ohranjanju narave (*Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 - ZDru-1, 32/08 - odl. US, 8/10 - ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg in 31/18*) in 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (*Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 – odl. US, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14 in 64/16*).

PISNO STALIŠČE ZAVODA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARSTVO NARAVE O POSEGU V POPULACIJE VELIKIH ZVERI

A UVOD

Medved, volk in ris so v Sloveniji ogrožene in zavarovane vrste in jih je prepovedano odvezati iz narave (15; 20). Medved, volk in ris so tudi mednarodno varovane vrste. V Direktivi o habitatih so navedeni kot vrste, ki jih je potrebno strogo varovati (2). Med drugim je prepovedana tudi vsaka oblika namernega ujetja ali ubitja osebkov teh vrst v naravi. V 16. členu Direktive o habitatih so določeni razlogi za odstop od te določbe. Prvi odstavek 16. člena določa, da če ni druge zadovoljive možnosti in če odstopanje ne škoduje vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacij zadevne vrste na njenem naravnem območju razširjenosti, države članice lahko odstopijo od določb členov 12, 13, 14 ter 15(a) in (b):

- a) zaradi varstva prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja naravnih habitatov;
- b) da preprečijo resno škodo, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja;
- c) zaradi interesov zdravja ljudi in javne varnosti ali zaradi drugih razlogov prevladujočega javnega interesa, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje;
- d) zaradi raziskovanja in izobraževanja, zaradi doseljevanja in ponovnega naseljevanja teh vrst ter za to potrebne vzreje, vključno z umetnim razmnoževanjem rastlin;
- e) da pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem ali zadrževanje nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.

Prav tako je namerno ujetje ali ubitje medvedov, volkov in risov prepovedano z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (20). Prvi odstavek 16. člena Direktive o habitatih pa je preveden v prvi odstavek 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (20). Le ta opredeljuje razloge za odvzem iz narave, če ni druge možnosti in odvzem iz narave ne škoduje ohranitvi ugodnega stanja populacije. Dopustni razlogi so:

- zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov,
- preprečitev resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi

- ter drugem premoženju,
- zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali drugi nujni razlogi prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in koristne posledice bistvenega pomena za okolje,
- doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja,
- selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja,
- selektivno in omejeno ujetje ali odvzem živali za namene izobraževanja, ali
- selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

Smernice Evropske komisije (3) razlagajo, da je potrebno upoštevati tri predpogoje, pod katerimi je možno uveljavljanje izjem po 16. členu Direktive o habitatih:

- obstoj enega ali več razlogov, ki so navedeni v prvem odstavku 16. člena;
- da ni drugih zadovoljivih možnosti in
- da poseg ne bo škodoval vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacije.

Ob neizpolnjevanju katerega koli od treh naštetih predpogojev je uveljavljanje izjeme nemogoče.

B POVZETEK PISNEGA STALIŠČA

RJAVI MEDVED

Odstrel medvedov v obdobju 1. 10. 2019 – 30. 9. 2020 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razloga selektivnega in omejenega odvzema živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu, ki zagotavlja ohranjanje družbene sprejemljivosti medveda, zmanjševanje škod ter zdravje in varnost ljudi;
- druge možnosti obstajajo, vendar niso zadostne;
- odstrel ne bo ogrozil ugodnega stanja populacije.

Odvzem najdenih mrtvih medvedov iz narave v obdobju 1. 10. 2019 – 30. 9. 2020 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanja koristi varstva medveda in
 - za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

VOLK

Odstrel volkov v obdobju 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razloga preprečevanja resne škode in razloga selektivnega in omejenega odvzema živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu, ki zagotavlja ohranjanje družbene sprejemljivosti volka;
- druge možnosti obstajajo, vendar niso zadostne;
- odstrel ne bo ogrozil ugodnega stanja populacije.

Odvzem najdenih mrtvih volkov iz narave v obdobju 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanja koristi varstva volka in

- za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

RIS

Odvzem najdenih mrtvih risov iz narave v obdobju 1. 10. 2019 – 30. 9. 2020 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanje koristi varstva risa in
 - za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

C PODROBNEJŠA OBRAZLOŽITEV PISNEGA STALIŠČA

1 Rjavi medved (*Ursus arctos*)

Direktiva o habitatih in Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah nalagata, da morajo biti za odvzem medvedov iz narave izpolnjeni trije predpogoji:

- obstoj enega ali več razlogov, ki so navedeni v prvem odstavku 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah;
- da ni drugih zadovoljivih možnosti in
- da poseg ne bo škodoval vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacije.

1.1 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

1.1.1 Stanje populacije

Populacija medvedov v Sloveniji predstavlja severozahodni del dinarsko-pindske populacije rjavega medveda, ki je ocenjena na 3950 osebkov in je stabilna oziroma narašča (8). Medvedi v alpskem delu Slovenije po poročanju skupine Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) pripadajo alpski populaciji medvedov, ki šteje 49 – 69 osebkov in je stabilna oziroma narašča (8). Funkcionalno sta alpski in dinarski del populacije medvedov v Sloveniji povezana.

Glede na poročilo o oceni velikosti populacije medveda v severnih Dinaridih in Alpah na podlagi neinvazivnega genetskega vzorčenja v letu 2015 je bila za slovenski del populacije minimalna letna številčnost ocenjena na 599 osebkov (545-655 osebkov), maksimalna letna številčnost pa na 711 osebkov (657-767 osebkov) (24). Metodologija študije je primerljiva s podobno študijo, ki je potekala v letu 2007. Takratna ocena je za slovenski del populacije znašala 424 medvedov (383-458) (25), kar predstavlja najnižjo številčnost za leto 2007. Primerljivost obeh študij omogoča zanesljivo oceno dinamike populacije medveda v Sloveniji in kaže na rast populacije v velikosti 41,3 % v obdobju osmih let. V populaciji prevladujejo samice, kar je posledica večjega deleža samcev v odstrelu (24). Spomladanska (najvišja letna) ocena števila medvedov za leto 2018 je bila na podlagi rekonstrukcije populacijske dinamike medveda (32) ocenjena na 975 (875-1130) osebkov.

Podatki, ki jih Zavod za gozdove Slovenije spremlja na števnih mestih kažejo, da ima mladiče mlajše od enega leta okoli 14 % opaženih samic, te samice pa imajo povprečno 1,88 mladiča.

Podatki o smrtnosti medveda nakazujejo, da predstavlja od človeka pogojena smrtnost 80 % vse zabeležene smrtnosti medveda (5). Večino smrtnosti predstavlja odstrel, okoli 15 %

smrtnosti pa predstavljajo povozi. Povozi in ostali najdeni poginuli osebkki predstavljajo t.i. izgube. V študiji rekonstrukcije populacijske dinamike za obdobje od 1998 do 2018 (32) je bilo ugotovljeno, da trajnostna lovna smrtnost medveda predstavlja 13 – 16 % spomladanskega števila populacije.

Populacija rjavega medveda v Sloveniji je trenutno v ugodnem stanju.

1.1.2 Velikost odvzema

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se iz narave z odstrelom odvzame do 175 medvedov. Pri upoštevanju vpliva predlaganega odstrela na velikost populacije, je treba upoštevati tudi predvideni odstrel, ki velja glede na Interventni zakon. Ta predvideva odvzem 200 medvedov iz narave, od tega 175 medvedov z odstrelom in 25 zaradi izgub. Odvzem po Interventnem zakonu naj bi se izvršil v obdobju od uveljavitve zakona (29. 6. 2019) do 30. 9. 2020. Skupna kvota za odstrel medvedov po Interventnem zakonu in predlogu Zavoda za gozdove za obdobje 1. 10. 2019 do 30. 9. 2020 tako znaša skupno 350 medvedov, za odvzem pa 375 medvedov.

Zavod za gozdove Slovenije se v strokovnem mnenju ni opredelil, kako je bila določeno število za odvzem medvedov z odstrelom. Prosimo za obrazložitev, na kakšno izhodiščno stanje velikosti populacije medveda v letu 2019 je bila taka številka načrtovana in kakšen je učinek takšne kvote (vključno s predvidenim odvzemom po Interventnem zakonu) na velikost populacije v prihodnjem letu.

Selektivnost odvzema iz narave Zavod za gozdove Slovenije določa z naslednjimi mehanizmi: z načrtovanjem odvzema po masnih kategorijah; s prostorsko razporeditvijo odvzema po LUO, ki sledi prostorski razporeditvi konfliktov ter z prihranjenim delom kvote, ki je ciljno namenjen odstrelu konfliktnih osebkov skladno s protokolom delovanja intervencijske skupine.

Zavod za gozdove Slovenije prosimo, da utemelji, po kakšni metodi in na kakšno izhodiščno velikost populacije je določil število za odvzem medvedov z odstrelom. Glede na naraščanje populacije medvedov med leti 2007 in 2018 sicer menimo, da je predviden odvzem medvedov z odstrelom sprejemljiv in naravnan tako, da ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije. Predlagani odstrel bo vplival na redukcijo številčnosti populacije medvedov. Kljub temu redukcija ni tako visoka, da bi ogrozila ugodno stanje populacije medveda. Če bodo nove raziskave pokazale, da je ocena številčnosti populacije medveda drugačna od zadnjih dostopnih podatkov, naj se temu prilagodi kvota za odstrel. Tudi odvzem najdenih mrtvih medvedov iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije.

1.2 Utemeljenost poseganja v populacijo

1.2.1 Razlogi za odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju predlaga odvzem medvedov iz narave iz več razlogov.

Uporaba razloga »preprečitev resne škode na premoženju« je za odstrel medvedov ustrezna.

Navedeni razlog izhaja iz 2. alineje prvega odstavka 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in iz točke (b) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih (2), ki kot možni razlog za odstopanje od strogega varstva vrst iz Priloge 4 navaja: »... da preprečijo resno škodo, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja«.

Zavod za gozdove Slovenije navaja raziskavo (Jerina in sod., 2015), v kateri je izkazana pozitivna zveza med intenzivnostjo škodnih dogodkov zaradi medveda in populacijsko gostoto medvedov in na osnovi katere ugotavlja, da se z uravnavanjem številčnosti populacije in lokalnih gostot medvedov učinkovito zmanjšuje možnost za nastanek škode, ki jo povzroča medved. Škoda je bila po predstavljenih podatkih v strokovnem mnenju Zavoda za gozdove Slovenije kljub visoki številčnosti medveda v letu 2018 rekordno nizka, kar pa lahko pripišemo bogatemu bukovemu obrodu v tem letu. Ker bukov obrod z leti variira, lahko v letih, ko bo obrod nižji, zaradi povečane številčnosti medvedov pričakujemo več škodnih dogodkov.

Glede na to, da lokalno uravnavanje številčnosti in gostot medvedov zmanjšuje možnost nastanka škode, ki jo povzroča medved, je odstrel medveda poleg ostalih ukrepov (preventivni ukrepi, odškodninski sistem) pomemben ukrep za preprečevanje škode.

Uporaba razloga »zaradi interesov zdravja ljudi in javne varnosti« je za odstrel medvedov ustrezna.

Navedeni razlog izhaja iz 3. alineje prvega odstavka 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in iz točke (c) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih (2), ki »...zaradi interesov zdravja ljudi in javne varnosti ali zaradi drugih razlogov prevladujočega javnega interesa, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje«.

Zavod za gozdove Slovenije v Strokovnem mnenju z razlogom izjemnih poseganj v populacijo z odstrelom zaradi zdravja in varstva ljudi predlaga, da se del predlagane kvote (14 medvedov v osrednjem, 5 v robnem življenjskem območju medveda ter dva medveda izven teh območij) dodeli za odstrel ob izjemnih, konfliktnih dogodkih v skladu s Protokolom delovanja intervencijske skupine. Obenem opozarja, da se z nadaljnjo rastjo populacijske gostote medvedov v primeru neizvajanja ali nezadostnega izvajanja odstrela povečuje pogostost srečanj z medvedom in s tem možnost fizičnega kontakta.

Napadi medveda na človeka so sicer zelo redki, medvedi pa se srečanju s človekom praviloma izogibajo. V nedavni globalni študiji o napadih rjavega medveda na človeka (36) navajajo, da se z naraščanjem številčnosti medvedov povečuje tudi število dokumentiranih napadov na človeka. Številčnost medveda sicer ni edini razlog za povečanje napadov, sem spadajo tudi večja prisotnost ljudi v medvedovem habitatu, pri čemer izstopajo rekreativne dejavnosti.

Za Slovenijo je značilna velika prostorska razdrobljenost, kjer se prepletajo gozd, kmetijske površine ter urbana krajina. Zmanjšanje številčnosti in lokalnih gostot medvedov ter hitri odzivi intervencijske skupine v konfliktnih primerih vplivajo na zmanjšanje verjetnosti srečanj z medvedom, zato menimo, da je odvzem medvedov iz narave iz razloga interesov zdravja ljudi in javne varnosti sprejemljiv.

Uporaba razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji« je za odstrel medvedov ustrezna.

Navedeni razlog izhaja iz 7. alineje 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in iz točke (e) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih (2), ki izjemo navaja kot: »[...] na njihovem naravnem območju razširjenosti, države članice [...] pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem [...] nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.«

Menimo, da dikcija razloga na strani petindvajset mnenja ZGS »zaradi razlogov prevladujočega javnega interesa socialne narave« glede na zapisano ustreza zgoraj navedenemu razlogu in pozivamo, da se popravi. Navedbe se nanašajo na družbene in ne na socialne situacije.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga odstrel do 175 medvedov. Načrtovani odstrel po našem mnenju vpliva na redukcijo populacije, še vedno pa zagotavlja ohranjanje ugodnega stanja populacije v Sloveniji.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga vrsto ukrepov, ki zagotavljajo:

- da bodo iz narave odvzeti le medvedi in ne tudi druge vrste,
- da odvzem ne ruši starostne ali spolne strukture populacije,
- da bo odvzem iz narave tako prostorsko kot časovno omejen,
- da je čas odvzema časovno prilagojen biološkim potrebam vrste,
- da lahko odvzem iz narave izvedejo le za to usposobljene osebe,
- da je odvzem iz narave spremljan in da se ustrezno prilagaja, če se izkaže, da je to potrebno.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju obrazloži tudi, zakaj je poseganje v populacijo medveda potrebno. Odvzem je potreben zaradi zagotavljanja družbene sprejemljivosti, preprečevanje napadov na ljudi in domače živali, zmanjševanja škod in odstranjevanja habituiranih osebkov. Javnomnenjska raziskava odnosa do medveda iz leta 2015 v okviru projekta LIFE DINALP BEAR (28) je pokazala, da večina lokalnega prebivalstva v Dinarskem delu območja meni, da je številčnost medveda previsoka. Podatki genetskega štetja medvedov v letu 2015 kažejo tudi dejansko povečanje populacije medvedov. Zavod za gozdove navaja tudi preliminarne rezultate ponovitve javnomnenjske raziskave v letu 2019. Leta 2019 naj bi se delež prebivalstva, ki meni, da je medvedov v Sloveniji preveč, povečal. Povečal naj bi se tudi delež prebivalstva, ki meni, da je odstrel potreben za uravnavanje velikosti populacije medveda v Sloveniji.

Za Slovenijo je značilna velika prostorska razdrobljenost, kjer se prepletajo gozd, kmetijske površine ter urbana krajina. Z naraščanjem populacije medveda povečuje možnost konfliktov z medvedom in s tem zmanjšanje tolerance za varstvo medveda. Odstrel medvedov vpliva na zmanjšanje verjetnosti srečanj z medvedom in ohranjanje tolerance ljudi do medveda, zato menimo, da je odvzem medvedov iz narave sprejemljiv.

1.2.2 Obstoj »drugih možnosti«

1.2.2.1 Odstrel

Kot smo pokazali v prejšnjih točkah, je uveljavljanje izjeme za odstrel medvedov sprejemljivo zaradi:

- zmanjševanja škod na domačih živalih, pridelkih in drugem premoženju,
- zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi in
- zagotavljanje ustrezne družbene sprejemljivosti medveda med lokalnim prebivalstvom in drugimi deležniki.

Druge možnosti poleg odstrela v vseh zgoraj omenjenih primerih obstajajo: npr. popravki odškodninskega sistema, boljše varovanje živali in premoženja, postavitev medovarnih smetnjakov, sankcioniranje neustreznega odlaganja klavniških odpadkov, spodbujanje govedoreje in konjereje namesto reje drobnice na osrednjem območju razširjenosti medveda, prepoved neposrednega krmljenja medvedov ob prisotnosti človeka in dosledno ukrepanje ob morebitnih kršitvah, izobraževanje in obveščanje lokalnega prebivalstva ter prenova upravljavskih načrtov (povzeto po (6)). Namenjeni so zmanjševanju habituacije medvedov na

človeka. Pri taki strukturiranosti in prepletenosti gozda, kmetijskih površin in urbane krajine, kot je v Sloveniji, pa bo do habituacije medvedov na človeka prihajalo tudi v bodoče in tudi ob izvajanju drugih možnosti. Zato je mogoče izvajanje izrednega odstrela konfliktnih medvedov, ki kažejo očitne znake habituacije na človeka. Zavod za gozdove je to dejstvo pri načrtovanju odstrela medveda upošteval tako, da je del kvote ciljno namenjen odstrelu konfliktnih osebkov, kar smatramo kot ustrezno.

Odstrel je trenutno tudi edini učinkovit način za uravnavanje velikosti populacije medveda, s čimer je pojavnost konfliktov prav tako povezana. Zavod za gozdove Slovenije je odstrel prostorsko načrtoval tako, da sledi prostorski razporeditvi konfliktov z namenom doseganja čim večjega učinka na zmanjševanje pojavljanja konfliktov na teh območjih v prihodnje. Zaradi vzdrževanja oziroma rahlega zmanjšanja velikosti populacije je mogoče tudi izvajanje trajnostnega odstrela medvedov predvsem zaradi vzdrževanja družbene nosilne kapacitete okolja. Nujno pa je izvajanje tudi vseh zgoraj naštetih ukrepov. Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju razlaga, da se za reševanje teh problemov že izvaja več različnih ukrepov od podeljevanja in subvencioniranja nakupa visokih električnih mrež in pastirskih psov za zaščito pašnih živali in čebel pred medvedom, izvajanja KOPOP ukrepov, do postavljanja medovarnih smetnjakov in kompostnikov ter izobraževanja in obveščanja javnosti.

Druge možnosti poleg odstrela medvedov obstajajo, vendar niso in tudi če bi jih izvajali v večjem obsegu ne bi bile zadostne, ker z njimi ni mogoče odstraniti konfliktnih medvedov oziroma uravnavati velikosti populacije medveda.

1.2.2.2 Odvzem mrtvih medvedov iz narave

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

1.3 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se načrtovani odstrel izvede v obdobju od 1. 10. 2019 do 30. 4. 2020. Odstrel do 120 medvedov se izvede v jesenskem obdobju od 1. 10. 2019 do 31. 12. 2019, preostanek pa v spomladanskem obdobju od 1. 1. 2020 do 30. 4. 2020.

K temu je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da se poleg načrtovanega odstrela medvedov preko celega leta izvaja tudi izredni odstrel, ki se nato upošteva pri načrtovanju odstrela v naslednjem načrtovalskem obdobju. Izredni odstrel je namenjen odstranitvi že habituiranih medvedov, medtem ko je redni odstrel namenjen vzdrževanju velikosti populacije in s tem vzdrževanju družbene sprejemljivosti.

Del potreb po izrednem odstrelu v primeru konfliktov z medvedom pokrije že predlagani načrt odstrela in ga predstavlja kvota odstrela medvedov, ki so zadržani in njihov odstrel ni vnaprej razdeljen po loviščih. Gre za 8 osebkov v Kočevsko-Belokranjskem LUO, 5 osebkov v Notranjskem LUO, 1 osebek v Zahodno visoko Kraškem LUO in 5 osebkov v robnem območju. Za te osebkove je predlagano časovno obdobje od 1. 10. 2019 do 31. 12. 2020. Ker se mora tak odstrel izvajati skladno s Protokolom za delovanje Intervencijske skupine, menimo, da se lahko izvaja preko celotnega načrtovalskega obdobja.

Na predlagano časovno obdobje za odstrel nimamo pripomb. Najdene mrtve medvede se lahko iz narave odvzame v obdobju med 1. 10. 2019 in 30. 9. 2020.

1.4 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije prostorsko odstrel medveda načrtuje po lovsko upravljaljskih območjih tako, da sledi pojavnosti konfliktov z medvedom, obenem pa upošteva značilnosti populacije medveda (lokalne populacijske gostote, velikost območij aktivnosti, razdalje gibanja itd.).

Podaja tudi usmeritve za naknadno izdelavo razdelilnika po loviščih. V osrednjem življenjskem območju medveda se mora tako več odstrela načrtovati v tistih loviščih, v katerih v zadnjih letih nastaja večina konfliktnih situacij; odstrel se mora prednostno izvesti v pasu 1,5 km okoli naselij in na lokacijah, kjer pogosteje prihaja do nastanka škodnih primerov. Del kvote, ki je ciljno namenjen odstrelu konfliktnih osebkov, je razdeljen po LUO v osrednjem in robnem območju prisotnosti medveda in se prilagaja trenutni pojavnosti konfliktov, zato ne razdeli vnaprej upravljavcem lovišč. Odstrel dveh medvedov je načrtovan tudi izven osrednjega in robnega območja prisotnosti medveda in se izvede samo v primeru pojavljanja konfliktov v tem območju.

Menimo, da je odstrel prostorsko načrtovan tako, da se prisotnost vrste na vseh območjih kljub odstrelu ohranja in da je ciljno naravnano tako, da se zmanjšuje pojavnost konfliktov z medvedom ter da je zato ustrezno. Odvzem mrtvih medvedov iz narave se lahko izvaja na celotnem območju Slovenije.

1.5 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se v populacijo rjavega medveda poseže z odstrelom. Poleg odstrela bi iz narave odvzeli tudi vse najdene mrtve osebke oziroma njihove dela ali tkivne vzorce. Število teh osebkov ni vnaprej določeno. To so predvsem medvedi, katerih pogin je posledica trkov na cestah in železnicah. Sem Zavod za gozdove Slovenije uvršča tudi osebke, ki so odstreljeni zaradi preprečitve mučenja ranjene živali (npr. medvedi, ki so ranjeni v prometni nesreči).

Zavod za gozdove Slovenije predlaga upoštevanje določil Pravilnika o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (16). Na ta predlog nimamo pripomb.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se pri vseh primerih medvedov, pri katerih se pojavi sum na nalezljive bolezni, in medvedov, ki so bili najdeni mrtvi ali odstreljeni v nejasnih okoliščinah, obvesti pristojne inšpekcijske službe oziroma organe pregona. Odvzem vzorcev tkiv naj poteka skladno z 10. členom Odloka o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave za obdobje do 30. septembra 2019 (13). Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se o rezultatih raziskav poroča Zavodu za gozdove Slovenije, upravljavcu lovišča ali LPN, od koder je bil medved dostavljen v pregled, in Zavodu Republike Slovenije za varstvo narave. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih in odstreljenih medvedih.

1.6 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje.

1.7 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Dodatni pogoji za odstrel in odvzem mrtvih živali, zaradi zagotavljanja ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

2 Volk (*Canis lupus*)

Direktiva o habitatih, Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in tudi sodna praksa v Sloveniji nalagajo, da morajo biti za odvzem volkov iz narave izpolnjeni trije predpogoji:

- obstoj enega ali več razlogov, ki so navedeni v prvem odstavku 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah;
- da ni drugih zadovoljivih možnosti in
- da poseg ne bo škodoval vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacije.

2.1 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

2.1.1 Stanje populacije

Direktiva o habitatih za vrste podaja naslednjo definicijo ugodnega stanja:

- »če podatki o populacijski dinamiki te vrste kažejo, da se sama dolgoročno ohranja kot preživetja sposobna sestavina svojih naravnih habitatov, in
- če se naravno območje razširjenosti vrste niti ne zmanjšuje niti se v predvidljivi prihodnosti verjetno ne bo zmanjšalo, in
- če obstaja in bo verjetno še naprej obstajal dovolj velik habitat za dolgoročno ohranitev njenih populacij.«

Sodoben pristop upravljanja z živalskimi vrstami pomeni načrtovanje upravljanja z vrsto na nivoju populacije (10), ne glede na državne meje, vendar pa mora vsaka država zagotavljati ugodno stanje vrste na svojem ozemlju (3).

Volk v Sloveniji pripada Dinarsko-Balkanski populaciji, ki šteje okoli 4000 osebkov (9), slovenski del populacije predstavlja severozahodni rob omenjene populacije. Volkovi v alpskem delu Slovenije po poročanju skupine Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) pripadajo Alpski populaciji volkov, ki šteje 420 - 550 osebkov in narašča (9). Funkcionalno sta alpski in dinarski del populacije volkov v Sloveniji povezana.

Število volkov v Sloveniji je majhno, vendar pa večletna dinamika glede na podatke monitoringa med leti 2010 in 2018 kaže, da populacija narašča. Na podlagi zbranih neinvazivnih genetskih vzorcev volkov je bila v sezoni 2010/11 ocenjena številčnost na 39 volkov (34-42), v sezoni 2011/12 na 40 volkov (38-43), v sezoni 2012/13 na 46 volkov (45-55), v sezoni 2015/16 na 52 osebkov (42-64), v sezoni 2016/17 na 59 volkov (52-69) in v sezoni 2017/18 na 75 (72-78) volkov. Zavod za gozdove Slovenije v Strokovnem mnenju navaja tudi preliminarne neobjavljene rezultate monitoringa za sezono 2018/19, ki kažejo na povečanje populacije in na širjenje volkov v alpski prostor.

V sezoni 2017/18 smo imeli v Sloveniji 14 volčjih tropov, od katerih vsaj 4 živijo na obeh straneh meje med Slovenijo in Hrvaško (37). Dinamika v volčjih tropih je na letni ravni precejšnja in odvisna od smrtnosti reproduktivnih volkov. Tako je bilo v sezoni 2017/18 6 tropov opredeljenih kot stabilnih, 5 v nastajanju, 2 v razpadanju, 2 tropa z neznanim statusom, en trop pa je bil opredeljen kot razpadel (37). Posledica izginjanja reproduktivnih volkov je tudi začasen izpad reprodukcije na posameznem območju, zato je treba biti pri poseganju v

populacijo izjemno previden (12).

Podatki pridobljeni v okviru projekta SloWolf (12) in spremljanja populacije v letih 2015/16, 2016/17 in 2017/18 kažejo, da je verjetnost parjenja v sorodu in hibridizacije s psi majhna. Kljub temu pa je bil v sezoni 2017/18 prvič zaznana reprodukcija med križancem in volkuljo, ki sta osnovala trop »Kozarišče«. Za varstvo volkov v Sloveniji bi bilo potrebno tak trop odstraniti iz populacije (37).

Slovenska populacija volkov glede na zadnje podatke o velikosti populacije in tropih izpolnjuje kriterije iz definicije ugodnega stanja vrste. Populacija je v ugodnem ohranitvenem stanju.

2.1.2 Velikost odvzema

Podatki iz genetskih raziskav volkov kažejo, da je številčnost volkov od leta 2010 v zmernem porastu. V tem obdobju je bilo povprečno letno iz narave odvzetih 8,6 volkov.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju v nekaterih letih navaja tudi potrjene primere nezakonito odvzetih volkov. Vse sume nezakonitega odstrela volkov Zavod za gozdove Slovenije dosledno prijavlja ustreznim organom.

V obdobju med 1. 10. 2018 in 31. 5. 2019 so bili iz narave odvzeti 4 volkovi kot zaznane izgube. Za načrtovalsko obdobje 2018/2019 odvzem ni bil načrtovan z vladnim odlokom.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se v obdobju med 1. 10. 2019 in 30. 9. 2020 odvzame 7 volkov, kar vključuje odstrel in zaznane izgube. Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se morebitni odstrel križancev med volkom in domačim psom v predlagano kvoto ne šteje. Menimo, da je treba zaradi zagotavljanja varstva vrste zagotoviti odvzem križancev iz populacije. Glede na to, da tropi v katerih se pojavljajo križanci, enako kot ostali tropi prispevajo k celokupni velikosti populacije in zasedenosti razpoložljivega habitata jih ni mogoče obravnavati izvzeto; v mnenju ZGS navedene številke o velikosti populacije volkov križancev ne izvzemajo.

Pri upoštevanju vpliva predlaganega odstrela na velikost populacije, je treba upoštevati tudi predvideni odstrel, ki velja glede na Interventni zakon. Ta predvideva odvzem 11 volkov iz narave. Odvzem po Interventnem zakonu naj bi se izvršil v obdobju od uveljavitve zakona (29. 6. 2019) do 30. 9. 2020. Skupna kvota za odvzem volkov po Interventnem zakonu in predlogu Zavoda za gozdove Slovenije tako znaša skupno 18 volkov do 30. 9. 2020.

Odvzem je naravnan tako, da se izvrši samo ob pogoju ponavljajočih škod, na posameznem območju ponavljajoče škode pa je znotraj načrtovalskega obdobja odstrel omejen na največ dva volka.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odvzem omeji tudi s številom odvzetih odraslih osebkov. Ko število odvzetih odraslih volkov (osebkov starih dve leti ali več) doseže 5 živali, vključno z odvzemom po Interventnem zakonu, se odstrel za tekoče načrtovalsko obdobje ustavi. Potencialno to lahko pomeni razpad petih tropov volkov in izostanek reprodukcije v teh tropih.

Ugotavljamo, da odvzem 7 volkov iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje vrste v naravi. Kvota za odvzem volkov iz narave, ki vključuje odvzem po Interventnem zakonu, je sicer višja kot v prejšnjih letih, ker pa se odstrel v sezoni 2018/2019 ni izvajal, je ta odvzem znotraj mej, ki bi jih predstavljal seštevek kvot za odvzem za dve načrtovalski obdobji. Ker se je populacija volkov v preteklih letih povečevala kljub odstrelu, menimo, da tudi tokrat ne bo

negativno vplival na ugodno stanje populacije volkov. Odvzem križancev med volkom in domačim psom naj se šteje v predlagano kvoto. Odstrel naj se preneha izvajati, ko število odraslih odvzetih volkov iz populacije po tem predlogu in Interventnem zakonu doseže 5 živali.

2.2 Utemeljenost poseganja v populacijo

2.2.1 Razlogi za odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju predlaga odvzem volkov iz narave iz več razlogov.

Uporaba razloga »preprečitev resne škode na premoženju« je ustrezna ob sočasnem izvajanju drugih ukrepov za preprečevanje škode.

Navedeni razlog izhaja iz 2. alineje prvega odstavka 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in iz točke (b) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih (2), ki kot možni razlog za odstopanje od strogega varstva vrst iz Priloge 4 navaja: »... da preprečijo resno škodo, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja«.

Zavod za gozdove Slovenije na podlagi analize škod, ki jo je povzročil volk na človekovem premoženju ugotavlja, da je obseg škod do leta 2010 strmo naraščal, nato pa se je verjetno predvsem zaradi intenzivnega uvajanja preventivnih ukrepov za zaščito pašnih živali škoda bistveno zmanjšala. Ugotavlja tudi, da imamo ne glede na intenzivne napore še vedno do 200 in več primerov škodnih dogodkov na leto ter sklepa, da so razlog za to posamezni tropi volkov, ki se v določenem obdobju specializirajo za plenjenje pašnih živali. Odstrel volkov naj bi bil naravnani na enega ali več volkov iz tropa, ki pogosto pleni pašne živali z namenom vplivanja na nadaljnje vedenje preživelih članov tropa, ki naj bi jih tak odstrel odvrnil od plenjenja pašnih živali v prihodnje. Zavod za gozdove ugotavlja, da gre pri škodi, ki jo povzroči volk za gospodarsko pomembno škodo, predvsem s stališča posameznega oškodovanca.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odstrel izvede samo ob izpolnjenem pogoju ponavljajoče škode, in navede točke, ki morajo biti izpolnjene, da lahko sklepamo na ponavljajočo škodo:

- Škoda se mora kljub zaščiti ponavljati pogostejše, razen če zaščita ni izvedljiva.
- Med posameznimi škodnimi dogodki morajo biti kratka časovna obdobja (največ štirje tedni).
- Med posameznimi škodnimi dogodki obstaja določena prostorska povezava iz katere je moč sklepati, da so jih povzročili isti volkovi.
- Iz okoliščin škodnih dogodkov je mogoče sklepati, da so dogodki posledica specializacije volkov za plenjenje domačih živali.

V strokovnem mnenju Zavoda za gozdove Slovenije pogrešamo dokaze o specializaciji volkov na plenjenje pašnih živali. Volkovi so sicer plenilci, ki plenijo najlažje dostopen plen, zato lahko sklepamo, da bo do plenjenja pašnih živali prihajalo, kjerkoli bodo pašne živali volku dostopne, kar pa praktično predstavlja območje vseh volčjih tropov v Sloveniji. Obstaja sicer možnost, da s tarčnim odstrelom volka na pašniku ob poskusu plenjenja vplivamo na vedenje drugih volkov v tropu (1), vendar pa lahko pričakujemo tudi, da s tem nadaljnjih škod ne bomo popolnoma preprečili. Tudi primeri iz zadnjih let, ko se je izdalo dovoljenje za izredni odstrel iz razloga preprečevanje resne škode (Pokojišče 2017, Bloke in Loška dolina 2019) ne potrjujejo trditve o specializaciji volkov za plenjenje pašnih živali. V obeh primerih je v določenem obdobju prihajalo do ponavljajočih škod, zato je bilo izdano dovoljenje za odstrel, ki pa ni bilo realizirano, volkovi pa so sami od sebe prenehali povzročati škodo na teh območjih.

Obstajajo tudi drugi ukrepi za preprečevanje škod, od sistematičnih preventivnih ukrepov (uporaba visokih električnih ograj, varovanje s pastirskimi psi in pastirji) do interventnih ukrepov, kot so uporaba fladry ograj, kemičnih ograj, zvočnih odvrtač, ki bi se jih lahko uporabljalo v času, ko so na določenem območju napadi volkov na pašne živali pogostejše. Za izvajanje takšnih interventnih ukrepov ne bi bili odgovorni rejci sami, ampak bi potrebovali specializirano (interventno) ekipo. Kljub uporabi drugih možnosti za preprečevanje škod, še vedno lahko pride do primerov, ko nadaljnje škode ni možno preprečiti. V tem primeru je odstrel volka na območju ponavljajoče škode lahko učinkovito samo, če se volka strelja tarčno v neposredni bližini pašnikov z živino (1). Odstrel volkov za preprečevanje ponavljajoče škode je dopusten in dolgoročno učinkovit samo ob sočasnem izvajanju drugih ukrepov.

Odstrel volkov na območju ponavljajoče škode je pomemben tudi zaradi vpliva na toleranco ljudi (predvsem rejcev in lovcev) do volkov (1). Škodni dogodki lahko predstavljajo zelo stresno situacijo za oškodovanca, kar lahko vpliva na njegovo sprejemanje volkov na splošno. Podpora prizadetim prebivalcem je izrednega pomena, saj se s tem večja zaupanje v upravljanje z volkom in pripravljenost za sprejemanje prisotnosti volka. Rejci bodo lažje sprejeli prisotnost volka, če bodo vedeli, da imajo v izjemnih primerih podporo glede preprečevanja škode, kamor sodi tudi možnost odstrela volka (1).

Z naraščanjem številčnosti volkov se populacija postopoma prostorsko širi na območja, kjer je bila včasih prisotna, vendar so je v času njene odsotnosti med ljudmi izgubila praksa varovanja premoženja pred napadi volkov. Časovna dinamika družbene sprejemljivosti naj bi bila tik po prihodu volkov na nova območja na najnižji stopnji tolerance (29), s časom pa se ljudje ponovno navadijo na sobivanje. Zaradi postopnega prostorskega širjenja populacije volkov menimo, da je odvzem volkov iz narave sprejemljiv, predvsem za preprečevanje porasta negativnih stališč do volkov. Iz vidika pomiritve ljudi in večanje tolerance (družbene sprejemljivosti) lokalnega prebivalstva do volkov menimo, da je upravičeno dovoliti odstrel volkov tarčno, ob ponavljajočih škodnih dogodkih, ob sočasnem izvajanju drugih ukrepov za preprečitev škode.

Uporaba razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji« je za odstrel volkov ustrezna.

Navedeni razlog izhaja iz 7. alineje 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in iz točke (e) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih (2), ki izjemo navaja kot: »[...] na njihovem naravnem območju razširjenosti, države članice [...] pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem [...] nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.«

Menimo, da dikcija na strani petdeset mnenja ZGS »zaradi razlogov prevladujočega javnega interesa socialne narave« glede na zapisano ustreza zgoraj navedenemu razlogu in pozivamo, da se popravi. Navedbe se nanašajo na družbene in ne na socialne situacije.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga odvzem 7 volkov iz narave. Načrtovani odvzem zagotavlja dolgoročno ohranjanje velikosti populacije v Sloveniji. Volk v Sloveniji je tudi v ugodnem stanju.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga vrsto ukrepov, ki zagotavljajo:

- da bodo iz narave odvzeti le volkovi in ne tudi druge vrste,
- da odvzem ne ruši starostne ali spolne strukture populacije,
- da bo odvzem iz narave tako prostorsko kot časovno omejen,
- da lahko odvzem iz narave izvedejo le za to usposobljene osebe,
- da je odvzem iz narave spremljan in da se ustrezno prilagaja, če se izkaže, da je to

potrebno.

Zavod za gozdove Slovenije navaja mehanizme za zagotavljanje omejenosti in selektivnosti odvzema volka:

- Predlagani odvzem vključuje vse oblike zabeležene smrtnosti, s čimer se preprečuje prekomerno poseganje v populacijo.
- Pogoj za odstrel volka je ponavljajoča škoda, ki se pojavlja kljub zaščiti, razen če zaščita ni izvedljiva, s čimer je odstrel tarčno naravnan tako, da se zagotavlja največji možen učinek izvajanja odstrela na zmanjšanje škode. Dodajamo, da tako naravnan odstrel vpliva pozitivno tudi na toleranco lokalnega prebivalstva, ki se lahko v primeru ponavljajočih škod počuti zelo prizadeto.
- Na območju ponavljajoče škode je odstrel omejen na največ dva volka, s čimer se lokalno omejuje preveč intenziven poseg v populacijo volka
- Odstrel volkov se preneha izvajati v primeru, da število odrastlih odvzetih volkov doseže 5 živali (vključno z Interventnim zakonom). Na tem mestu opozarjamo, da naj se popravi navedba na strani 51, saj to ne predstavlja 45 % celotnega načrtovanega odvzema.

Razloga za selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji sta, kot v Strokovnem mnenju navaja tudi Zavod za gozdove Slovenije, predvsem vpliv na družbeno sprejemljivost volkov in preprečevanje ponavljajoče škode, kar je podrobneje obrazloženo pod uporabo razloga »preprečitev resne škode na premoženju«.

Menimo, da je odvzem volkov pod zgoraj naštetimi mehanizmi za zagotavljanje omejenosti in selektivnosti odvzema volka sprejemljiv.

2.2.2 Obstoj »drugih možnosti«

2.2.2.1 Odstrel

Kot smo pokazali v prejšnjih točkah, je uveljavljanje izjeme za odstrel volkov sprejemljivo:

- zaradi zagotavljanja ustrezne družbene sprejemljivosti volka med lovci, rejci drobnice in lokalnim prebivalstvom;
- iz razloga preprečevanja resne škode.

Druge možnosti poleg odstrela v zgoraj omenjenih primerih obstajajo: npr. popravki odškodninskega sistema, boljše varovanje živali ter izobraževanje in obveščanje lokalnega prebivalstva. Tudi Upravno sodišče kot primer drugih možnosti navaja ozaveščanje javnosti, varovanje drobnice, bolj učinkovit odškodninski sistem in sistem sofinanciranja. Iz strokovnega mnenja Zavoda za gozdove Slovenije je razvidno, da je za namene varstva drobnice na voljo več kompletov visokih električnih ograj, ki se razdeljujejo tam, kjer prihaja do konfliktnih situacij. Prav tako je v Sloveniji vzpostavljen sistem sofinanciranja zaščitnih sredstev za varstvo pašnih živali. Na voljo so tudi pastirski psi za zaščito čred pred volkovi. V okviru sheme KOPOP so na voljo ukrepi za nadomestilo izpada dohodka zaradi dodatnega dela na območju volkov. Tako splošna javnost kot tudi zainteresirani deležniki se lahko vključijo v upravljanje z volčjo populacijo. Slovenija ima tudi sprejeto strategijo in akcijski načrt za upravljanje z volkom. Vsi ti ukrepi so namenjeni zviševanju tolerance ljudi do volkov in zmanjševanju škod na domačih živalih.

Iz vidika preprečevanja škod in zmanjševanja konfliktov je vsekakor smiselno še nadalje izvajati zgoraj navedene ukrepe, saj ti dosegajo dobre rezultate iz vidika zmanjševanja škodnih primerov. Javnomnenjska raziskava (11) pa je tudi pokazala na pomen informiranja rejcev

drobnice za zviševanje družbene sprejemljivosti volkov. Širša javnost in lovci se zavedajo, da vzrok za škode ni preveliko število volkov, medtem ko približno polovica rejcev drobnice verjame obratno. Kot dopolnilni ukrep odvzemu bi bilo potrebno povečati informiranje in sodelovanje z rejci. Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odstrel volka lahko izvede samo ob pogoju ponavljajoče škode, ki se ponavlja kljub izvedeni zaščiti, oziroma kadar zaščita ni izvedljiva. S tako naravnanim odvzemom sporočamo, da mora lastnik domačih živali najprej poskrbeti za njihovo varovanje pred napadi volkov, v primeru, da se to izkaže za neučinkovito, pa se problem rešuje z odstrelom.

Druge možnosti poleg odstrela volkov obstajajo, vendar niso zadostne. Menimo, da se odstrel volkov ob upoštevanju vseh navedenih pogojev in mehanizmov za zagotavljanje selektivnosti in omejenosti lahko uporablja kot ukrep za preprečevanje ponavljajoče škode in vzdrževanja družbene sprejemljivosti lokalnega prebivalstva do volka.

2.2.2.2 Odvzem mrtvih volkov iz narave

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

2.3 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se načrtovani odstrel izvede v obdobju od 1. 10. 2018 do 31. 1. 2019 ter v septembru 2019.

Letošnji predlog odvzema vključuje tudi obdobje med začetkom februarja in koncem avgusta, kar je bilo preteklih letih določeno kot obdobje, ko se odstrel ne izvaja, je pa v tem obdobju edino smiselno izvajati odstrel na pašnikih. Odstrel mora biti izveden v času poskusa plenjenja volkov na živino, sicer ne bo imel učinka na nadaljnje plenjenje pašnih živali.

Najdene mrtve volkove se lahko iz narave odvzame v obdobju med 1. 10. 2018 in 30. 9. 2019.

2.4 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da je odstrel potrebno izvršiti izključno na območju nastajanja ponavljajoče škode. To območje vsakokrat določi Zavod za gozdove Slovenije.

Poudarjamo, da mora biti odstrel volkov izveden na pašniku oziroma v neposredni bližini ob poskusu plenjenja volkov na živino, saj morajo ostali člani tropa povezati plenjenje z negativno izkušnjo plenjenja živine.

Menimo, da se tako naravnani odstrel lahko izvaja na območju celotne Slovenije. Prav tako se lahko na območju celotne Slovenije izvaja odvzem mrtvih volkov iz narave.

2.5 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se v populacijo volka poseže z odstrelom. Poleg odstrela bi iz narave odvzeli tudi vse najdene mrtve osebe oziroma njihove dela ali tkivne vzorce. Sem Zavod za gozdove Slovenije uvršča tudi osebe, ki so odstreljeni zaradi preprečitve mučenja ranjene živali (npr. volkovi, ki so ranjeni v prometni nesreči).

Zavod za gozdove Slovenije predlaga upoštevanje določil Pravilnika o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (16). Na ta predlog nimamo pripomb.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se pri vseh primerih volkov, pri katerih se pojavi sum na nalezljive bolezni, in volkov, ki so bili najdeni mrtvi ali odstreljeni v nejasnih okoliščinah, obvesti pristojne inšpekcijske službe oziroma organe pregona. Odvzem vzorcev tkiv naj poteka skladno z 11. členom Odloka. Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se o rezultatih raziskav poroča Ministrstvu za kmetijstvo in okolje, Zavodu za gozdove Slovenije, upravljavcu lovišča, od koder je bil volk dostavljen v pregled, in Zavodu Republike Slovenije za varstvo narave. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih in odstreljenih volkovih.

2.6 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje.

2.7 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Dodatni pogoji za odstrel in odvzem mrtvih živali, zaradi zagotavljanja ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

3 Navadni ris (*Lynx lynx*)

Zavod za gozdove Slovenije ne predlaga odstrela risov. Predlaga le, da se iz narave odvzame naključno najdene mrtve osebkke z namenom ugotavljanja vzrokov smrti in odvzema ustreznih vzorcev za raziskovanje biologije vrste.

3.1 Razlogi za odvzem iz narave

3.1.1 Razlog »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov«

Namen odvzema najdenih mrtvih risov iz narave je ugotoviti vzroke smrti, kar lahko doprinese k boljšemu poznavanju stanja vrste pri nas in posledično boljšemu upravljanju z vrsto, ki je na robu ponovnega izumrtja.

3.1.2 Razlog »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja«

Kot predlaga Zavod za gozdove Slovenije, je namen odvzema mrtvih osebkov iz narave ugotovitev razlogov smrti. Z najdenih mrtvih osebkov pa nameravajo odvzeti vzorce za genetske preiskave, ki jih bodo izvedli strokovnjaki na Oddelku za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani. Noben ris ne sme biti usmrčen za namene raziskav.

3.1.3 Obstoj »drugih možnosti«

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

3.1.4 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

Dinarska populacija risa, kateri pripadajo tudi risi v Sloveniji, je med najbolj ogroženimi v

Evropi. Kot najverjetnejša vzroka za trenutno zaskrbljujoče stanje sta bila prepoznana parjenje v sorodstvu in ilegalni odstrel. Po bliskoviti rasti po ponovni naselitvi risa pri nas je populacija v zadnjih 10-15 letih začela močno upadati, tako da danes risu v Sloveniji ponovno grozi izumrtje. Odvzem mrtvih živali iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije.

3.2 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se morebitne najdene rise odvzame iz narave v času med 1. 10. 2019 in 30. 9. 2020. Na predlagano časovno obdobje nimamo pripomb.

3.3 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije ni predlagal območja, na katerem bi radi odvzeli mrtve rise iz narave. Menimo, da se odvzem mrtvih risov iz narave lahko vrši na celotnem območju Slovenije.

3.4 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Vse najdene mrtve osebkke naj se posreduje Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani, da ugotovi vzrok smrti. Posreduje naj se celoten osebek ali le vzorce, za katere se dogovori z Veterinarsko fakulteto. Vzorce tkiv za genetske preiskave naj se posreduje tudi Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani, Oddelku za biologijo. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih risih.

3.5 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano in okolje. Ugotovitve vzroka smrti se naj posreduje Zavodu Republike Slovenije za varstvo narave in Zavodu za gozdove Slovenije.

3.6 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Dodatni pogoji za odvzem mrtvih živali, zaradi zagotavljanja ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

Lep pozdrav!

Pripravila:
Jasna Mulej
naravovarstvena svetovalka

mag. Martina Kačičnik Jančar
visoka naravovarstvena svetnica

mag. Teo Hrvoje Oršanič
direktor

Po pooblastilu:
dr. Mirjam Dular
visoka naravovarstvena svetnica

Literatura

- 1) Akcijski načrt za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2013-2017 (2013).
http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/velike_zveri/akcijski_nacrt_upravljanja_volk_2013_2017.pdf (15. 7. 2015)
- 2) Direktiva o habitatih (1992): Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Ur. l. EU, št. L 206
- 3) European Commission (2007): Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. Final version. http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/pdf/guidance_en.pdf (1. 7. 2014)
- 4) Jelenčič M.: Ekološke značilnosti medveda. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. <http://www.medvedi.si/enc-medvedi-splosno/main-bio-ekologija> (30. 6. 2014)
- 5) Jerina K., Krofel M. (2012): Monitoring odvzema rjavega medveda iz narave v Sloveniji na osnovi starosti določene s pomočjo brušenja zob: obdobje 2007-2010. Končno poročilo. Naročnik: Ministrstvo RS za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, Vojkova 1b, 1000 Ljubljana. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 33 str.
- 6) Jerina K., Krofel M., Stergar M., Videmšek U. (2012): Preučevanje dejavnikov habituacije rjavega medveda na človeka z uporabo GPS telemetrije. Končno poročilo – povzetek za uporabnike. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Ljubljana. 18 str.
- 7) Krofel M., Černe R., Jerina K. (2011): Analiza učinkovitosti odstrela volkov za zmanjševanje škod na domačih živalih (Analiza pripravljena v okviru projekta Life+SloWolf). Končna verzija. SloWolf, Ljubljana. 17 str.
- 8) Large Carnivore Initiative for Europe (2019): Brown Bear – *Ursus arctos*. Brown bear facts. <https://www.lcie.org/Large-carnivores/Brown-bear> (04. 07. 2019)
- 9) Large Carnivore Initiative for Europe (2019): Wolf – *Canis lupus*. Wolf facts. <https://www.lcie.org/Large-carnivores/Wolf-> (09. 07. 2019)
- 10) Linnell J., Salvatori V., Boitani L. (2008): Guidelines for population level management plans for large carnivores in Europe. A Large Carnivore Initiative for Europe report prepared for the European Commission (contract 070501/2005/424162/MAR/B2). LCIE, Rim. 83 str.
- 11) Marinko U., Majič Skrbinšek A. (2011). Raziskava odnosa rejcev drobnice, lovcev in širše javnosti do volka in upravljanje z njim. Končno poročilo akcije A.6 projekta LIFE+SloWolf. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo.
- 11a) Mulej J. in ostali (2013): Overall evaluation and monitoring of the project conservation achievements. Action E.2 of the project “Conservation and surveillance of the conservation status of the wolf (*Canis lupus*) population in Slovenia (2010-2013)-SloWolf”. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo.
- 12) Potočnik H., Krofel M., Skrbinšek T., Ražen N., Jelenčič M., Kljun F., Žele D., Vengušt G., Kos I. (2012): Projektno poročilo za Akcijo C1 (LIFE08 NAT/SLO/000244 SloWolf): Spremljanje stanja populacije volka v Sloveniji (3). 1., 2. in 3. sezona – 2010/11, 2011/12 in 2012/13. SloWolf. http://www.volkovi.si/images/stories/Ursa/porocilo_c1_koncno.pdf (1. 7. 2014)
- 13) Odlok o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave za obdobje do 30. septembra 2019 (Uradni list RS, št. 74/18)
- 14) Odlok o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave za leto 2018 (Uradni list RS, št. 72/17)
- 15) Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (2002). Ur. l. RS, št. 82/02, 42/10

- 16) Pravilnik o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (2005). Ur. l. RS, št. 73/05
- 17) Sket B., Gogala M., Kuštor V. (ur.) (2003): Živalstvo Slovenije. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije
- 18) Skrbinšek T., Jelenčič M., Potočnik H., Trontelj P., Kos I. (2008): Varstvena genetika in ocena številčnosti medveda 2007. Projekt Analiza medvedov odvzetih iz narave in genetsko-molekularne raziskave populacije medveda v Sloveniji. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo: 14 str.
- 19) Slo Wolf (2013): Pri Pivki povožena reproduktivna volkulja. Sporočilo za medije.
- 20) Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (2004). Ur. l. RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14
- 21) Zakon o ohranjanju narave (2004). Ur. l. RS, št. 96/04, 46/14
- 22) Zakon o varstvu okolja (2006). Ur. l. RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo
- 23) Sodba št. I U 1522/2015-16 (2016). Upravno sodišče Republike Slovenije.
- 24) Skrbinšek T., Jelenčič M., Luštrik R., Konec M., Boljte B., Jerina K., Černe R., Jonozovič M., Bartol M., Huber Đ., Huber J., Reljić S., Kos I. (2017). Genetic estimates of census and effective population sizes of brown bears in northern Dinaric Mountains and south-eastern Alps. Ljubljana, Univerza v Ljubljani: 50 str.
- 25) Skrbinšek T. (2014). Varstvena genetika rjavega medveda (*Ursus arctos* L.) v Sloveniji. Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta: 87str.
- 26) Jerina K., Jonozovič M., Krofel M., Skrbinšek T. (2013). Range and local population densities of brown bear *Ursus arctos* in Slovenia. *European Journal of Wildlife Research*, 59(4):459-467
- 27) Hogberg J., Treves A., Shaw B., Naughton-Treves L. (2015). Changes in attitudes toward wolves before and after an inaugural public hunting and trapping season: early evidence from Wisconsin's wolf range. *Environmental Conservation* 43, 45-55
- 28) Skrbinšek A.M., Skrbinšek T., Rome T., Knauer F., Reljić S., Molinari-Jobin A. (2016). Public attitudes, perceptions, and beliefs about bears and bear management. Final report of the Action A2, project LIFE DINALP BEAR. University of Ljubljana. 262 str.
- 29) Zimmermann B., Wabakken P., & Dötterer M. (2001). Human-carnivore interactions in Norway: How does the re-appearance of large carnivores affect people's attitudes and levels of fear? *Forest, Snow and Landscape Research* 76(1/2), 137-153
- 30) Sodba št. I U 168/2017-19 (2018). Upravno sodišče Republike Slovenije
- 31) Sklep št. I U 102/2018-8. Upravno sodišče Republike Slovenije
- 32) Jerina K., Polania E., Huber Đ., Reljić S., Bartol M., Skrbinšek T., Jonozovič M. (2018). Reconstruction of brown bear population dynamics in Slovenia and Croatia for the period 1998 – 2018. prepared within C5 action of LIFE DINALPBEAR Project (LIFE13 NAT/SI/0005): 46 str.
- 33) Zakon o interventnem odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave (2019). Ur. l. RS, št. 43/19
- 34) Program upravljanja območij Natura 2000 (2015-2020) (2015). <http://www.natura2000.si/o-naturi-2000/natura-2000-v-sloveniji/program-upravljanja/> (5.7.2019)
- 35) Jerina K., Krofel M., Mohorović M., Stergar M., Jonozovič M., Seveque A. (2015). Analysis of the damage cases and bear intervention group intervention, preparation of guidelines for Intervention group protocols prepared within A1 action of LIFE DINALPBEAR Project (LIFE13 NAT/SI/0005): 45 str.
- 36) Bombieri G., Naves J., Penteriani V., Selva N., Fernandez-Gil A., Lopez-Bao J.V., Ambarli H., Bautista C., Bepalova T., Bobrov V., Bolshakov V., Bondarchuk S., Camarra J. J., Chiriac S., Ciucci P., Dutsov A., Dykyy I., Fedriani J.M. (2019). Brown bear attacks on humans: a worldwide perspective. *Scientific Reports* 9: 8573, 10 str.

37) Spremljanje varstvenega statusa volkov v Sloveniji v letih 2017/2020. Drugo delno poročilo. Ljubljana, oktober 2018: 25 str.